

Kedves LIFE Pályázó! Kedves LIFE Érdeklődő!

Ön az Innovációs és Technológiai Minisztérium Klímapolitikai Főosztályának „**LIFE CLIMA Kisokos 2020**” tájékoztatóját olvassa, melynek célja az Európai Unió környezetvédelmi és éghajlat-politikai programjának (LIFE) 2019. évi pályázati felhívásával kapcsolatos tájékoztatás.

Az 1992-ben létrehozott LIFE program égisze alatt 2014-ben jött létre a **LIFE Éghajlat-politika alprogram**, amelynek célja az éghajlatváltozás mérséklését, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, valamint az éghajlat-politikai irányítást és tájékoztatást megvalósító *kísérleti, demonstrációs, bevált gyakorlati*, valamint *tájékoztató-tudatosságnövelő* projektek támogatása.

Idei tájékoztatónkban összegyűjtöttük az Ön számára mindazon tudást, amely tapasztalataink szerint szükséges a LIFE CLIMA alprogramban történő sikeres pályázáshoz.

LIFE CLIMA Kisokos 2020 tájékoztatónkban az alábbi kérdéseire adunk választ:

- **„Jó helyen járok?”** – Milyen típusú projekteket támogat/nem támogat a LIFE program?
- **„LIFE CLIMA 1x1”** – Kiemelt területek, jogi-pénzügyi alapszabályok.
- **„Újdonságok”** – mi változott 2019-hez képest?
- **„LIFE és policy”** - Az Európai Unió és a LIFE program legfontosabb éghajlat-politikai célkitűzései.
- **„Mivel érdemes próbálkoznom idén?”** - Kiemelt pályázati témák a 2020. évi kiírásban.
- **„Milyen szempontok szerint értékelik a LIFE pályázatomat?”**
- **„Hol tájékozódhatok?”** – Pályázati kiírás, események, magyar és uniós tájékoztató oldalak, nemzeti kapcsolattartó.

Reméljük Ön is velünk tart ezen az új kihívásokkal és tanulságokkal teli utazáson, amelynek célállomása reményeink szerint az Ön nyertes éghajlat-politikai projektje, amellyel hozzájárul egy élhetőbb, zöldebb jövőhöz!

Üdvözlettel:

ITM Klímapolitikai Főosztály

I. „JÓ HELYEN JÁROK?” – Milyen típusú projekteket támogat/nem támogat a LIFE program?

A jó LIFE pályázat...	A LIFE pályázat kizárásához/sikertelenségéhez vezet, ha...
<ul style="list-style-type: none">• Új, innovatív megoldásokat, technológiákat, módszereket alkalmaz, amelyek az EU más tagállamaiban is megismételhetők.• Az EU és a LIFE program éghajlat-politikai céljait szolgálja (ld. IV. fejezet).• Számszerűen kimutatható, ambiciózus, ugyanakkor realisztikus eredményeket vetít előre a választott kiemelt terület céljainak tekintetében.• Uniós szinten hozzáadott értéket képvisel.*• Külön stratégia keretében gondoskodik a tervezett projekteredmények terjesztéséről, megisméltéséről, átültetéséről és fenntartásáról.• Megfelel az uniós és magyar jogszabályoknak.• Szakmailag és pénzügyileg koherens, költséghatékony. 	<ul style="list-style-type: none">• A pályázó kettős finanszírozásra törekszik valamely más uniós programból egyidejűleg, (pl.: Horizont 2020, ERFA, ESZA, stb.).• A tervezett pályázat kutatási tevékenységek finanszírozására irányul.• A tervezett pályázat nagyméretű infrastruktúra finanszírozására irányul, ill. dominánsan vagy kizárólag infrastruktúra finanszírozására irányul.**• Nem tartalmaz releváns, számszerű célokat a tervezett projekteredmények tekintetében.• Pénzügyileg és szakmailag nem koherens, vagyis a tervezett akciók, költségvetés és/vagy partnerség nem szolgálja a tervezett projektcélok elérését.

*Mit tekinthetünk uniós hozzáadott értéknek?

- A pályázat hozzájárul az **Európai Unió** stratégiai dokumentumokban rögzített **éghajlat-politikai célkitűzéseihez**.
- A pályázat hozzájárul a **LIFE CLIMA alprogram**, valamint a választott kiemelt területnek a **LIFE rendeletben**, a **2018-2020-as többéves munkaprogramban**, valamint a **2020. évi LIFE CLIMA Pályázati Útmutatóban** rögzített **célkitűzéseihez**.
- A pályázatban leírt módszer, technológia vagy megközelítés **az EU más tagállamaiban is megismételhető**, ill. más kontextusba és/vagy szektorokba is **átültethető**, ill. a megisméltésre és átültetésre külön akciókat jelöl ki a pályázat mind a projektidőre, mind a projektidő utánra vonatkozóan;
- A pályázat többcélú és szinergiákat képez, vagyis hozzájárul az **EU más politikaterületeinek célkitűzéseihez** is (pl. környezetvédelem, természetvédelem és biodiverzitás, szociális és egészségpolitika, közös agrárpolitika, iparpolitika, stb.);
- (nem kötelező, de bónuszpontot ér): **transznacionális**, határokon átívelő jelleg, több tagállam együttműködése;
- (nem kötelező, de bónuszpontot ér): a Horizont 2020 projektek, ill. korábbi LIFE projektek **eredményeinek felhasználása**.

**** Mit tekinthetünk nagy infrastruktúrának, ill. „domináns” infrastruktúrának?**

A LIFE projektek pénzügyi és adminisztratív útmutatója („[Annex X – Financial and administrative guidelines](#)”) szerint **nagy infrastruktúrának** minősül minden olyan infrastruktúra-elem, amelynek bekerülési költsége meghaladja az **500 000 eurót**, (vagyis megközelítőleg 180 millió forintot). Ez alól csak azon pályázatok képezhetnek kivételt, amelyek részletes szakmai indoklással támasztják alá, hogy a tervezett projekt másképpen nem tud a LIFE programnak a LIFE rendelet 10-16. cikkeiben rögzített célkitűzéseikhez hozzájárulni.

Ezen kívül a LIFE program nem támogatja azon pályázatokat sem, amelyek tevékenységei kizárólag infrastruktúra létesítésére irányulnak, és nem tartalmaznak semmilyen innovatív elemet (módszert, technológiát vagy megközelítést), ill. a projekteredmények terjesztésére vonatkozó tevékenységeket (pl. tanulmányutak, tréningek, konferenciák, kiadványok, online fórumok). Az infrastruktúra teljes költségére vonatkozóan nincs összegszerű vagy százalékos megkötés a LIFE kiírásokban, ugyanakkor – az Európai Bizottság munkatársainak javaslatához alkalmazkodva – azt szoktuk javasolni a magyar pályázóknak, hogy az infrastruktúra-költségek lehetőség szerint ne haladják meg a teljes projektköltségvetés 50%-át.

Ennek megfelelően, amennyiben az Ön szervezetének célja kimerül abban, hogy meglévő épületén energiahatékonysági felújítást végezzen, illetve megújuló energiához kapcsolódó infrastruktúrát létesítsen, javasoljuk, hogy folyamatosan tájékozódjon inkább a **Megújuló Támogatási Rendszer (METÁR)**, illetve az Operatív Programok által nyújtott lehetőségekről. (Aktuális pályázati lehetőségről bővebben: <https://www.palyazat.gov.hu>).

II. „LIFE CLIMA 1x1” – Kiemelt területek, jogi-pénzügyi alapszabályok.

Kiemelt területek:

- **CCM = Az Éghajlatváltozás mérséklése** (*Climate Change Mitigation*): a LIFE CCM projektek hozzájárulnak az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdasághoz vezető átmenethez, valamint az egyéb, a III. fejezetben részletezett uniós üvegházhatásúgáz kibocsátás-csökkentési célkitűzésekhez;
- **CCA = Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz** (*Climate Change Adaptation*): a LIFE CCA projektek hozzájárulnak az éghajlatváltozás káros hatásaihoz történő hatékonyabb alkalmazkodáshoz. Ezen projektek felismerik, hogy számos gazdasági ágazat és terület – pl. mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, turizmus, halászat, egészségügy, energia- és vízszolgáltatók, hegyvidéki és tengerparti területek, ökoszisztémák - közvetlenül függ az éghajlati viszonyoktól, és az ezekhez történő alkalmazkodás elengedhetetlen.
- **GIC = Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás** (*Climate Governance and Information*): az *irányítási projektek* célja a jobb éghajlat-politikai irányítás elérése, valamint az éghajlat-politika beépítése az egyéb szakpolitikákba, míg a *tájékoztatási projektek* célja az éghajlati kérdésekkel kapcsolatos tudás és információ terjesztése a projektben megszólítani kívánt célcsoportok számára az érintett stakeholderek bevonásával.

A LIFE CLIMA pályázónak első lépésben el kell döntenie, hogy mely kiemelt terület alatt kíván pályázni. (Csak egy kiemelt terület választható)! A projektcéloknak és projektakcióknak elsődlegesen ezen kiemelt terület célkitűzéseit kell szolgálniuk, ugyanakkor a pályázat „Szinergiák” részének keretében kifejtethetők az egyéb kiemelt területeken megvalósuló előnyök.

Támogatott projekt típusok:

Kísérleti projekt	Korábban még nem alkalmazott technikai újítást vagy módszert vizsgál és alkalmaz. (CCM vagy CCA kiemelt területek esetében alkalmazható).
Demonstrációs projektek	A projekt konkrét ökológiai-társadalmi-gazdasági összefüggéseiben új módszertant vagy megközelítéseket alkalmaz és vizsgál. (CCM vagy CCA kiemelt területek esetében alkalmazható).
Bevált gyakorlati projektek	Megfelelő, költséghatékony és korszerű technikákat, módszereket és megközelítéseket alkalmaz. (CCM vagy CCA kiemelt területek esetében alkalmazható).
Tájékoztató, tudatoságnövelő és terjesztési projektek	Információterjesztés és szemléletformálás támogatására irányuló projektek. (Csak „GIC” kiemelt terület esetében választható).

Átlagos projektméret:

- **Projektpartnerek átlagos száma:** 5 szervezet (nincs kötelező minimum vagy maximum partnerszám, egy szervezet is pályázhat)
- **Átlagos költségvetés:** **1-4 M EUR** összköltségvetés
 - **CCM/CCA:** 2-4 millió EUR (a megcélzott éghajlati hatás jelentőségével arányosan);
 - **GIC:** 1-1,5 millió EUR (a jobb irányítási/tájékoztatási ambíció szintjének függvényében);
- **Átlagos időtartam:** **2-5 év** (a megcélzott éghajlati hatás jelentőségével összhangban).

Finanszírozás:

- **EU társfinanszírozási arány:** *maximum 55%*
- **EU társfinanszírozás ütemezése:**
 - 1. Előfinanszírozás: 30% (a Támogatási Szerződés hatályba lépését követően)
 - 2. Előfinanszírozás: 40% (az 1. előfinanszírozás 100%-os felhasználása után)
 - Egyenleg kifizetése (utófinanszírozás): 30% (a projekt zárását követően)
- **Önerő:** *minimum 45%* (lehet: saját forrás, befektetők, pénzügyi eszközök, nemzeti támogatás; nem lehet: más uniós forrás)
- **Önerő állami támogatása:** ~ további kb. 20% (önerő fele), az éves költségvetési keret és a nyertes pályázatok számának függvényében

Pályázó szervezetek:

LIFE projektben *koordináló kedvezményezett* lehet **bármely, az Európai Unióban bejegyzett jogi személy**, (kivéve: egyéni vállalkozó). *Társult kedvezményezett* lehet harmadik országban bejegyzett jogi személy is, amennyiben a pályázók részletes szakmai indoklást biztosítanak arra vonatkozóan, hogy a tervezett projekt másképpen nem tud a LIFE programnak a LIFE rendelet 10-16. cikkeiben rögzített célkitűzéseikhez hozzájárulni.

Határidők:

A LIFE Éghajlat-politika alprogramban a pályázás egy lépcsőben, a teljes pályázati anyagnak az [eProposal](#) elektronikus felületére történő feltöltésével történik. Benyújtási határidő: **2020. október 6., 16 óra** (brüsszeli idő szerint).

III. „ÚJDONSÁGOK” – mi változott 2019-hez képest?

A korábbi évektől eltérően, amikor a kiírások leginkább „csak” a benyújtási határidő és az éves prioritási témák tekintetében jelentettek újdonságot, a 2020. évi kiírás – részben a fennálló járványügyi helyzetre való tekintettel – számos innovatív megközelítéssel rendelkezik mind adminisztratív, mind szakmai-szakupolitikai, mind pénzügyi szempontból.

Adminisztratív újítások

- **Közel egy hónappal meghosszabbított benyújtási határidő**, a korábbi évek gyakorlatához képest!
- A tagállami nemzeti kapcsolattartóval (NCP) folytatott konzultáció mellett a hagyományos pályázóknak is lehetőségük nyílik **rövid szakmai megbeszélést** folytatni projektötletükkel kapcsolatban az **EASME szakmailag illetékes projekt tanácsadójával**. Ehhez kapcsolódóan rövidesen külön regisztrációs felület nyílik az EASME által szervezett EU LIFE Virtuális Infónap [regisztrációs felületén](#).
- Az Egyesült Királyság folyamatban lévő kilépésére való tekintettel: **a brit szervezetek LIFE projektekben való részvételi lehetőségeinek tisztázása**, amely különösen fontos lesz azon magyarországi pályázók számára, amelyek brit partnerekkel tervezik pályázatuk benyújtását (Pályázati útmutató, 1.5.2. fejezet);
- Két új melléklet is csatolható, ill. csatolandó a 2020. évi felhívás LIFE pályázataihhoz, ezek külön dokumentumként a pályázati csomag részét képezik:
 - o **A8 támogatói nyilatkozatok sablon**, immár hagyományos projektek esetében is (opcionális);
 - o **Bankszámla nyilatkozat** – a kedvezményezetthez tartozó, megadott számlá(k) érvényességének igazolása (kötelező).

Szakupolitikai újítások

- Az Európai Unióban zajló stratégia- és jogalkotási folyamat eredményeképpen a 2020. évben benyújtott pályázatok értékelése során kiemelt hangsúllyal esik számításba az alábbi, új stratégiai és jogi dokumentumok, dokumentumcsomagok célkitűzéseikhez való hozzájárulás:
 - o **Európai zöld megállapodás** (bővebb információ a Kisokos IV. fejezetében és a Pályázati Útmutató 2.1. fejezetében);
 - o **Európai Éghajlati Paktum** (bővebb információ a Kisokos IV. fejezetében és a Pályázati Útmutató 2.1. fejezetében).
- CCM kiemelt terület prioritásai közé beemelésre került a „**Carbon Farming Programok**” (Pályázati Útmutató 2.3.3. fejezet);
- GIC kiemelt terület éves prioritásai közé beemelésre került az „**Európai Éghajlati Paktum**” (Pályázati Útmutató 2.5.3. fejezet);

- Egyes „többéves prioritások” szakmai leírása a Pályázati Útmutatóban megváltozott:
 - o CCM – „*Üvegházhatású gázok monitoringja és az ezzel kapcsolatos jelentéstétel*” (Pályázati Útmutató 2.3.3. fejezet)
 - o CCA – „*Infrastrukturák ellenállóképessége*” (Pályázati Útmutató 2.4.3. fejezet);
 - o CCA - „*A mezőgazdaság, az erdészet és a turizmus ellenállóképessége*” (Pályázati Útmutató 2.4.3. fejezet);

Pénzügyi újítások

- Jelentős mértékben megnövekedett a LIFE hagyományos éghajlat-politikai pályázatokra rendelkezésre álló támogatási keret! A 2020. évi teljes költségvetésük **74,1 millió euró**, amely több mint 28%-os növekedést jelent a 2019. évben rendelkezésre álló forrásokhoz (57,7 millió euró) képest. A támogatási források megoszlása az éghajlat-politikai kiemelt területek között az alábbi:

LIFE CLIMA kiemelt terület	Támogatható projekt típus	Rendelkezésre álló forrás
<i>Az éghajlatváltozás mérséklése (CCM)</i>	kísérleti, demonstrációs, bevált gyakorlati projektek	35,9 millió euró
<i>Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz (CCA)</i>	kísérleti, demonstrációs, bevált gyakorlati projektek	30,2 millió euró
<i>Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás (GIC)</i>	tájékoztató és tudatosságnövelő, illetve stratégiai projektek	8 millió euró

- A projektekben résztvevő **magánszervezetek** már nem kötelesek nyílt pályázati (közbeszerzési) felhívást hirdetni a **135 000 eurót meghaladó alvállalkozói szerződésekre**;
- Minden nyertes projekt lehetőséget kap olyan **helyi kezdeményezések pénzügyi támogatására**, amelyek hozzájárulhatnak projektjük célkitűzése(i)hez. A fenti támogatást (bizonyos korlátok között) a projektben résztvevő kedvezményezett nyújthatja a helyi kezdeményezésekért felelős harmadik feleknek. Ily módon a Bizottság részéről megkönnyítik a LIFE finanszírozáshoz való hozzáférést olyan kisebb helyi csoportok számára is, amelyeknek nem lenne kapacitásuk társult kedvezményezetteként részt venni a projektben, de fontos szerepet játszhatnak a projekt célkitűzéseinek elérésében;

A 2020. évi LIFE éghajlat-politikai hagyományos pályázati csomag elérhető és letölthető az Európai Bizottság [LIFE honlapjáról](#), illetve a [magyar LIFE honlapról](#) a „Pályázatok” menüpontból.

IV. „LIFE ÉS POLICY” - Az Európai Unió és a LIFE program legfontosabb éghajlat-politikai célkitűzései.

a. Az Európai Unió éghajlat-politikai céljai

„Miért kell a LIFE pályázatomban az Európai Unió éghajlat-politikai célkitűzéseire hozzájárulnia? Miért kell a legtöbb esetben számszerűsíteni is ezt a hozzájárulást?” – teheti fel Ön jogosan a kérdést. A választ pedig legkönnyebben az Európai Unió nemzetközi szerepvállalásán keresztül érthetjük meg.

Korunknak az éghajlatváltozással szembeni nemzetközi fellépést intézményesítő alapidokumentumai az [ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye \(UNFCCC\)](#), és a Keretegyezmény Részeseinek 21. Konferenciáján (COP21) elfogadott [Párizsi Megállapodás](#). 2015-ben, a Párizsi Megállapodás elfogadását megelőző hónapokban a Részese Feleknek nemzetileg meghatározott vállalásokat (INDC) kellett tenniük a Keretegyezmény titkársága felé, melyek közül az Európai Unió és tagállamainak együttes vállalása volt a legambiciózusabb. [Tervezett hozzájárulásában](#) az EU 2030-ig az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának legalább 40%-kal történő csökkentését irányozza elő uniós szinten az 1990-es bázisévhez viszonyítva.

Tekintettel a nemzetileg vállalt hozzájárulások (új rövidítéssel: NDC) 2020. évben aktuális felülvizsgálatára, a világ legnagyobb gazdaságaitól és kibocsátóitól a nemzetközi közösség ambíciónövelést és az éghajlatvédelmi cselekvés fokozását várja el. Ezen elvárásnak az Unió – új stratégiai és jogi dokumentumok megalkotása révén is – igyekszik eleget tenni.

Uniós szinten először az alábbi fő jogi aktusok tartalmának megismerése szükséges az EU éghajlat-politikai célkitűzéseivel kapcsolatban:

- **Az Európai Zöld megállapodás („European Green Deal”)**: ütemtervet vázol fel az EU és tagállamai számára az erőforrások hatékony felhasználásának elősegítésére, a körforgásos gazdaságra való átállásra, valamint a biológiai sokféleség helyreállítására és a környezetszennyezés mértékének csökkentésére. Kapcsolódó dokumentumok, ismertető: [az Európai Bizottság „Green Deal” oldala](#), az Európai Bizottság [„Green Deal közleménye”](#);
- **Európai Éghajlati Paktum (European Climate Pact)**: az Európai Bizottság célja a nyilvánosság bevonása az Unió éghajlatvédelmi cselekvéseibe, az alábbi három módon: *információ-megosztás, valódi és virtuális terek* megteremtése a közvélemény becsatornázására, *regionális és helyi közösségek*, (köztük az energiaközösségek) megerősítése. (A Paktum a „Green Deal közlemény” része).
- **Az Európai Unió és tagállamainak hosszú távú kibocsátás-csökkentési stratégiája (célkitűzés 2050-ig)**: az Európai Tanács 2019. december 12-i döntése értelmében az Európai Unió hosszú távú éghajlat-politikai célja *a klímasemlegesség¹ elérése 2050-ig*. Kapcsolódó

¹ A Párizsi Megállapodás 4. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a globális éghajlatvédelmi törekvések célja, hogy „a jelen század második felében méltányossági alapon, a fenntartható fejlődés és a szegénység felszámolásának összefüggésében *egyensúly jöjjön létre az üvegházhatású gázok emberi eredetű forrásokból való kibocsátásai és a nyelők általi eltávolításai között*”. Ezt az egyensúlyt nevezzük klímasemlegességnek.

dokumentumok: a Tanács elnöksége által az [ENSZ felé benyújtott hosszú távú stratégia](#), a [Bizottság közleménye a stratégiáról](#) („*Tiszta bolygót mindenkinek*”)

- [2030-as éghajlat- és energiapolitikai keret \(célkitűzések 2030-ig\)](#):
 - o ÜHG kibocsátás-csökkentés 40%-kal 1990-hez képest;
 - o a megújuló energia részarányának 27%-ra növelése;
 - o az energiahatékonyság növelése 27-30%-kal a BAU forgatókönyvhöz képest
- [Az EU alkalmazkodási stratégiája](#): a tagállamoknak alkalmazkodási stratégiát kell készíteniük – (csak e szinten lehetséges azonosítani a kockázatokat és felkészülni azokra) – amelyhez az EU iránymutatást, finanszírozást és az információcsere elmélyítését biztosítja, valamint törekszik arra, hogy az alkalmazkodással kapcsolatos szempontok a vonatkozó uniós szakpolitikákban megfelelő figyelmet kapjanak

A LIFE program révén az Európai Bizottság célja, hogy a fenti célkitűzések valós, ambiciózus projektek révén meg is valósuljanak, és azok hozzájárulása az uniós klímacélok teljesüléséhez számszerűen kimutatható legyen.

b. A LIFE program éghajlat-politikai céljai

A LIFE Éghajlat-politika alprogram célkitűzéseit – amelyeket „*többéves prioritásoknak*” is nevezünk - a 2018-2020-as LIFE többéves munkaprogram IV. fejezete az alábbiak szerint rögzíti:

Az Éghajlatváltozás mérséklése (CCM)	Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz (CCA)	Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás (GIC)
<ul style="list-style-type: none">• A tagállamok és a regionális/helyi hatóságok erőfeszítései az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére az alábbi ágazatokban: szállítás és tüzelőanyagok, mezőgazdaság, építőipar, földhasználat, a földhasználat megváltoztatása és erdőgazdálkodás;• Az üvegházhatásúgáz-kibocsátás elszámolásának és az éghajlatváltozás mérséklésének a földhasználati ágazatban történő kidolgozása és végrehajtása;• Olyan területgazdálkodási gyakorlatok kifejlesztése, amelyek hatást gyakorolnak a kibocsátásokra és a kibocsátások megszüntetésére;• A kibocsátás-kereskedelmi rendszer és az energiaigényes és nagy üvegházhatásúgáz-kibocsátású ipari termelés működését javító fellépések;• Fluortartalmú gázok és ózonkárosító anyagok kibocsátásának csökkentése• Az üvegházhatású gázok hatósági ellenőrzése és jelentéstétel	<ul style="list-style-type: none">• Városi alkalmazkodás és földhasználati tervezés• Infrastruktúra alkalmazkodóképessége• Fenntartható vízgazdálkodás, árvíz- és partkezelés• A mezőgazdasági, erdészeti és idegenforgalmi ágazat alkalmazkodóképessége• Az EU legkülső régióinak támogatása: az extrém időjárási eseményekre való felkészültség, különösen a part területeken	<ul style="list-style-type: none">• Nemzeti 2030-as és/vagy 2050-es klíma és energiapolitikai stratégiák kialakítása• A viselkedésbeli változás ösztönzése, hatékonyabb kibocsátáscsökkentési és erőforrás-hatékonysági fellépések az egyes ágazatokban• Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer működésének hatósági értékelése• Kapacitásépítés, a tudatosság növelése a végfelhasználók körében és a fluortartalmú gázokat tartalmazó berendezések értékesítési láncában• Az éghajlat-politika nyomon követése, értékelése és utólagos értékelése• Bevált gyakorlatok és tudatosságnövelő tevékenységek az éghajlati alkalmazkodás területén

A többéves prioritáshoz való illeszkedéssel maximum **5 bónuszpont** szereshető a pályázatértékelés során.

Az egyes kiemelt területek többéves prioritásainak kialakítása során az Európai Bizottság az alábbi uniós jogszabályokra és stratégiai dokumentumokra támaszkodott, így a releváns dokumentumok áttekintését mindenképpen javasoljuk az uniós hozzáadott érték megfelelő szakmai indoklásának kialakításához:

Az éghajlatváltozás mérséklése (*Climate Change Mitigation; CCM*)

- **Megújuló energia:** Megújuló Energia Irányelv – [2009/28/EK](#);
- **Energiahatékonyság:** Energiahatékonysági Irányelv - [2012/27/EU](#);
- **Az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszere:** EU ETS irányelv - [2003/87/EK](#), kiegészítve az azt módosító [2017/2392 rendelettel](#)), valamint az Erőfeszítés-megosztási Rendelet - ESR. [\(EU\) 2018/842](#) amely az EU ETS által le nem fedett ágazatokra vonatkozik: az IPCC szerinti „energia”, „ipari eljárások és termékfelhasználás”, „mezőgazdaság” és „hulladék” forráskategóriákban jelentkező ÜHG kibocsátásokra;
- **Területgazdálkodási jó gyakorlatok**, melyek hatással vannak a kibocsátásokra és azok megszüntetésére (strukturális alapok): [1303/2013/EU rendelet](#);
- **Földhasználat, a földhasználat-változásai és erdészet** (*Land-use, Land-use Change and Forestry*): LULUCF-rendelet: [2018/841 rendelet](#);
- **Fluortartalmú üvegházhatású gázok:** EU F-gáz rendelet ([517/2014/EU](#)), [Montreáli Jegyzőkönyv](#) és annak [kigali módosítása](#);
- **Szén-dioxid-leválasztás és -tárolás** ([2009/31/EK irányelv](#)).

Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz (*Climate Change Adaptation; CCA*)

- **Az EU alkalmazkodási stratégiája;**
- **Városi alkalmazkodás:** [Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetsége](#) (*Covenant of Mayors for Climate & Energy*);
- **Árvízkezelés, parti zóna menedzsment, fenntartható vízgazdálkodás:** [EU Víz Keretirányelv](#) ([2000/60/EK irányelv](#));
- **Fenntartható erdészet:** LULUCF-rendelet: [2018/841 rendelet](#);
- **Fenntartható turizmus:** „A fenntartható és versenyképes európai idegenforgalom menetrendje” ([COM\(2007\) 0621](#)); „A part menti és tengeri turisztikai ágazat európai növekedési és foglalkoztatási stratégiája” ([COM\(2014\) 0086](#)).

Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás (*Climate Governance and Information; GIC*)

- **2030-as és/vagy 2050-es nemzeti éghajlat- és energiapolitikai stratégiák:** [\(EU\) 2018/1999 rendelet](#) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, [Nemzeti Energia és Klímatervek](#);
- **Az uniós kibocsátás-kereskedelmi rendszer (EU ETS) működésének értékelése:** EU ETS irányelv - [2003/87/EK](#), kiegészítve az azt módosító [2017/2392 rendelettel](#);
- **Kapacitásépítés és tudatosságnövelés a fluortartalmú üvegházhatású gázokat kibocsátó berendezések végfelhasználói körében:** EU F-gáz rendelet ([517/2014/EU](#)), [Montreáli Jegyzőkönyv](#) és annak [kigali módosítása](#);
- **Tudatos fogyasztói magatartás a gépjárművek és haszongépjárművek használóinak körében:** [2009/33/EK irányelv](#) a tiszta és energiahatékony közúti járművek használatának előmozdításáról;
- **Éghajlati alkalmazkodással kapcsolatos tudatosságnövelés:** [Az EU alkalmazkodási stratégiája](#);

V. „MIVEL ÉRDEMES PRÓBÁLKOZKOM IDÉN?” – éves prioritások 2020-ban

Az éghajlatváltozás mérséklése (CCM)	Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz (CCA)	Éghajlat-politikai irányítás és tájékoztatás (GIC)
<ul style="list-style-type: none">• ÚJ - Üvegházhatású gázok elszámolása és kibocsátás-csökkentés a földhasználati szektorban;• ÚJ - Fenntartható, kibocsátás-csökkentési hatással rendelkező földgazdálkodási gyakorlatok, (carbon farming programok);• Innovatív és költséghatékony táj- és földgazdálkodási technikák;• Fenntartható erdőgazdálkodás, és a szilárd biomassa használata;• Innovatív megoldások az energiaszektort érintő iparágakban történő kibocsátás-csökkentésre (4-5. technológiai érettségi szintről induló, és a 8-9. szintet megcélzó innovatív tevékenységek);• Alternatív megoldások a fluortartalmú üvegházhatású gázok helyettesítésére;• ÚJ - Üvegházhatású gázok monitoringja és az ehhez kapcsolódó jelentéstétel helyi szinten (eredmények becsatornázása a Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetségének munkájába).	<ul style="list-style-type: none">• Városi alkalmazkodás - a Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetségének célkitűzéseire illeszkedő alkalmazkodási megközelítések;• Városi alkalmazkodás – Innovatív alkalmazkodási megoldások a víz-, energia- és az építőipari szektorok együttműködése révén;• Városi alkalmazkodás - Az éghajlatváltozás egészségügyi hatásaihoz való alkalmazkodási megoldások;• Városi alkalmazkodás - Partnerségek a köz- és magánszféra részvételével, a magánforrások fokozottabb bevonásáért;• Infrastrukturák - a közinfrastruktúra (közutak, energetikai, egészségügyi, telekommunikációs, víz- és hulladékgazdálkodási infrastruktúra) sérülékenységének vizsgálata és csökkentése;• Vízgazdálkodás – árvízmenedzsment, ide értve a földcsuszamlások kockázatát is;• Vízgazdálkodás - Városi és vidéki vízvezető rendszerek fejlesztése;• Vízgazdálkodás - Partizóna menedzsment a deltavidékeken, valamint a sűrűn lakott tergerparti területeken;• Vízgazdálkodás - A tengervizek behatolásának megelőzése, ill. az édesvízi veszteségek csökkentése a part menti területeken;• Vízgazdálkodás - Az esővíz hatékonyabb kezelése, valamint az aszályveszéllyel szembeni ellenállóképesség növelése;	<ul style="list-style-type: none">• Tájékoztatás - A földhasználati szektor tudatosság-növelése, éghajlatvédelmi akciók ösztönzése;• Tájékoztatás - Üzemanyag-megtakarítás ösztönzése a személygépjárművek és kisteherautók használói körében;• Tájékoztatás – tudatosság-növelés a fluortartalmú üvegházhatású gázokat kibocsátó berendezések végfelhasználói körében;• ÚJ – Tájékoztatás – olyan kezdeményezések, amelyek hozzájárulnak az Európai Éghajlati Paktum célkitűzéseire a nyilvánosság bevonásával kapcsolatban (ld. Kisokos IV. fejezet)• Tájékoztatás – az alkalmazkodás társadalmi-gazdasági és pénzügyi hatásaival kapcsolatos tudatosság-növelés• ÚJ - Tájékoztatás – sérülékeny régiók lakosságának alkalmazkodási tudatosság-növelése• ÚJ – Tájékoztatás – földhasználati alkalmazkodással kapcsolatos tudásmegosztás távoli vagy elszigetelt régiókban• ÚJ – éghajlati kockázatértékelés és szemléletformálás: infrastruktúrák életciklusai

	<ul style="list-style-type: none">• Mezőgazdaság, erdők - Az erdők ellenállóképességének növelése (legfőképp az erdőtüzekkel szemben);• Mezőgazdaság, erdők - A mezőgazdaság éghajlati sérülékenységének vizsgálata és alkalmazkodási stratégiák kidolgozása;	<ul style="list-style-type: none">• Irányítás – kibocsátás-csökkentési és alkalmazkodási szempontok bevezetése az EU pénzügyi döntéshozatalába;• Irányítás – az EU ETS szakértők uniós hálózatainak kiépítése, szélesítése, az együttműködés elmélyítése;• Irányítás – a LULUCF szektor nemzeti kibocsátásainak és alkalmazkodóképességének monitoringja és értékelése, döntéstámogatás;• ÚJ – Irányítás – innovatív módszerek és gyakorlatok a jobb mezőgazdasági ÜHG leltárakért és a carbon farming programok jobb értékelhetőségéért• ÚJ - Irányítás – helyi alkalmazkodási indikátorok és monitoring rendszerek kifejlesztése• Irányítás – alkalmazkodási szempontok integrálása a katasztrófakockázat-csökkentésbe• ÚJ – Irányítás – helyi és regionális energia- és klímatervek kidolgozása (együttműködés a Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetségével)
További információ a 2020. évi Pályázati Útmutató 26-31. oldalán.	További információ a 2020. évi Pályázati Útmutató 33-36. oldalán.	További információ a 2020. évi Pályázati Útmutató 37-42. oldalán.

Az éves prioritáshoz való illeszkedéssel – a többéves prioritásokhoz hasonlóan - maximum **5 bónuszpont** szerezhető a pályázatértékelés során. Az éves prioritások a többéves prioritások (*priority areas*) alatti munkaterületekként (*work areas*) jelennek meg a 2020. évi kiírás Pályázati Útmutatójában, vagyis, ha a pályázat hozzájárul egy éves prioritáshoz, akkor nagy eséllyel a hozzá kapcsolódó többéves prioritás céljaihoz is hozzájárul, tehát akár 10 bónuszpontot is szerezhethet.

VI. MILYEN SZEMPONTOK SZERINT ÉRTÉKELIK A LIFE PÁLYÁZATOMAT?

A 2020. októberben benyújtott LIFE CLIMA pályázatokat 2 független értékelő, majd az Európai Bizottság Kkv-ügyi Végrehajtó Ügynökségének (EASME) és Éghajlatpolitikai Főigazgatóságának (DG CLIMA) munkatársaiból álló Értékelői Bizottság (*Evaluation Committee*) pontozza és rangsorolja. A támogatandó pályázatok tervezett listáját (*short list*), valamint a tartaléklistát (*reserve list*) 2021. február-márciusban alakítja ki a Bizottság, valamint a pályázót is ekkor értesíti – az eProposal rendszeren keresztül - arról, hogy sikerült-e felkerülnie valamelyik listára. A sikeres pályázók és az EASME között ezt követően kezdődik meg a hiánypótlási szakasz, valamint a tisztázó kérdések megválaszolása. A Támogatási Szerződés megkötése 2021. május-júniusában várható.

A LIFE CLIMA értékelési szempontjai a [2018-2020-as többéves munkaprogram](#) V. fejezetének éghajlat-politikai vonatkozású rendelkezései alapján:

Értékelési szempont	Minimálisan elfogadható pontszám	Maximum pontszám	Egyes szempontok magyarázata:
1. Technikai koherencia és minőség	10	20	<ul style="list-style-type: none">• Technikai (szakmai) koherencia és minőség:<ul style="list-style-type: none">○ Kiinduló helyzet részletes bemutatása○ Célcsoportok és stakeholderek meghatározása (egyértelmű elköteleződés a projekt iránt);○ Célkitűzések meghatározása és rangsorolása (fő célok és részcélok),○ Időbeli ütemezés○ Mérhető indikátorok○ A projektakciók hatásainak előrevetítése mérhető indikátorok segítségével – rövid-, közép és hosszú távú hatások.• Pénzügyi koherencia és minőség: költségvetés arányos eloszlása akciónként és partnerenként, külön keret a projekteredmények fenntartására;• A LIFE CLIMA Alprogram célkitűzéseire való hozzájárulás: LIFE rendelet 14., 15., 16. Cikk, számszerű célkitűzések szükségesek;• Fenntarthatóság (folytonosság, megismétlés, átültetés): nem elegendő, ha a tervezett akciók magukban hordozzák a megismételhetőség lehetőségét; konkrét megismétlési, átültetési akciók szükségesek a projektidő alatt és után• Szinergiák és transznacionalitás (11 pont): többcélúság (8 pont), zöld közbeszerzés (1 pont), ökoközműzés (1 pont), uniós kutatási eredmények átvétele (1 pont), transznacionalitás (4 pont).
2. Pénzügyi koherencia és minőség	10	20	
3. ÚJ! Az Éghajlat-politika Alprogramnak a LIFE rendeletben meghatározott célkitűzéseire való hozzájárulás mértéke és minősége	10	20	
4. ÚJ! Fenntarthatóság (folytonosság, átültetés, megismétlés)	8	15	
Minimum kötelező pontszám	50	-	
Bónuszpontok: Uniós hozzáadott érték, Párizsi Megállapodáshoz való hozzájárulás			
5.a. Hozzájárulás a 2018-2020-as munkaprogram 4. fejezetében részletezett éghajlat-politikai célokhoz	-	5	
5.b. A LIFE CLIMA éves prioritásaihoz való hozzájárulás	-	5	
6. Szinergiák és transznacionalitás	-	15	
Összesen		100	

VII. LIFE CLIMA INFO – Hol tájékozódhatok?

Pályázati kiírás	
<p>A 2020. évi LIFE CLIMA pályázati kiírás 2020. április 2-től elérhető az Európai Bizottság LIFE honlapján vagy IDE kattintva.</p>	
Hazai és uniós tájékoztató oldalak	Események
<ul style="list-style-type: none">Az Európai Bizottság LIFE honlapja: https://ec.europa.eu/easme/en/lifeA magyar LIFE honlap: http://www.lifepalyazatok.eu/„LIFE pályázatok” Facebook oldal: https://www.facebook.com/lifepalyazatok/	<ul style="list-style-type: none">Nemzeti LIFE CLIMA Virtuális Tájékoztató Nap: 2020. április 20. (további információk és regisztráció ITT)XI. LIFE Klímapolitikai Tréning (virtuális): 2020. május 18. (további információk hamarosan)
LIFE CLIMA nemzeti kapcsolattartó	
<p>A LIFE közvetlen brüsszeli irányítású program, vagyis a pályázatok kiírásáért és értékeléséért, majd a nyertesekkel a támogatási szerződések megkötéséért az Európai Bizottság Kkv-ügyi Végrehajtó Ügynöksége (EASME) közvetlenül felel. A programban a nemzeti kapcsolattartók szerepe a pályázók és az EASME közötti hídszerep betöltése, a szakmai támogatás és segítségnyújtás, valamint a nemzeti önerő-támogatás koordinálása, ezáltal elősegítve a hazai pályázatok sikerességét.</p>	
<p><u>A LIFE Éghajlat-politika alprogram nemzeti kapcsolattartója:</u></p>	<p><u>LIFE Éghajlat-politikai szakértő:</u></p>
<p>Kovács Barbara Innovációs és Technológiai Minisztérium, Klímapolitikai Főosztály E-mail: barbara.kovacs@itm.gov.hu; Tel.: +36-1-896-3129</p>	<p>Erdélyi Dániel Innovációs és Technológiai Minisztérium, Klímapolitikai Főosztály E-mail: daniel.erdelyi@itm.gov.hu; Tel.: +36-1-795-4346</p>